

Islam i Europa | Det er skolelærdom, at Spanien var under muslimsk herredømme, men mindre kendt, at Sicilien var islamisk domineret i perioder. Det sluttede dog, da man oprettede et emirat for 800 år siden

Muslimer grundlagde emirat på Sicilien. Men det eksisterede ikke længe

HEIDI DACHS SKRIVER FRA TYSKLAND

dachs@k.dk

Turister kan få følelsen af, at de er kommet til en ubeboet planet, når de besøger dele af Sicilien. Især den vestlige del af øen er – bortset fra kystområderne – præget af øde landskaber, der ofte virker næsten uberørte af menneskehænder.

”Det er, som om tiden står stille på øen, og en af grundene hertil skal søges 800 år tilbage i historien. I årene 1223 til 1247 mistede Vestsicilien en stor del af sin befolkning – øens muslimer,” siger den tyske historiker Richard Engl, der har skrevet bogen ”Die verdrängte Kultur” (Den fortrængte kultur).

Det er kendt, at store dele af Spanien i en lang periode af middelalderen var under muslimsk overherredømme, men til gengæld er det næsten gået i glemmebogen, at der lige siden det 7. århundrede og helt op i 1200-tallet også levede muslimer på Sicilien.

”Og dét til trods for, at muslimerne endda så sent som omkring år 1220 udråbte deres egen stat – et emirat – på den vestlige side af øen,” siger Richard Engl.

Og det var ikke første gang, der havde været et emirat på stedet. Sicilien var for alvor begyndt at komme ind under den islamiske verdens indflydelseskæde i middelhavsområdet, da nordafrikanske arabere og berbere i det 7. århundrede kom til øen. I de efterfølgende 2 århundreder begyndte de at erobre øen fra Det Byzantinske Rige og samtidig satte en muslimsk indvandring fra Maghreb-området i gang. Denne udvikling kulminerede i tiden fra 831 frem til midten af det 11. århundrede, hvor øen før første gang i sin historie havde et muslimsk kongerige, et emirat, med hovedstad i Palermo.

Efterfølgende erobrede normannere Sicilien, og emiratet blev opløst. De nye herskere – og senere hen den tyske slægt Staufer – regerede øen og store dele af Syditalien i et samlet rige under betegnelsen ”Kongeriget Sicilien”, men størstedelen af befolkningen på Sicilien var fortsat muslimer.

Der fandtes stadig moskeer i mange større byer på øen, muslimske dommere dømte efter shariaens regler i interne muslimske anliggender, og muslimerne havde også deres egne gravpladser, hvor de døde blev stillet til hvile liggende på siden med ansigtet vendt i retning mod Mekka.

”Sikkert fordi de kristne var i mindretal, valgte kongerne frem til år 1220 at acceptere islam på øen. Så længe muslimerne betalte skat, kunne de udøve deres religion og besad også en vis form for autonomi,” siger Richard Engl.

Men når muslimerne nød godt af denne relative selvstændighed, hvorfor valgte de så det drastiske skridt at udråbe deres område til et emirat i 1220 og dermed risikere en konfrontation med kongen?

Ifølge Richard Engl udnyttede muslimerne et politisk vakuum, der var begyndt at udvikle sig på øen omkring år 1200 efter, at den mindreårige Staufer-prins Frederik var blevet konge. I rolige tider havde kongerne kunnet garantere muslimernes beskyttelse, men i takt med, at politisk uro bredte sig på øen, skete det flere gange, at kristne overfaldt muslimske bebyggelser uden, at myndighederne greb ind.

”Som reaktion herpå begyndte muslimerne ikke alene at beskytte sig selv, men også at overfalde for eksempel klostre. Der fandt på den måde en militarisering og radikaliserings sted blandt dele af muslimerne,” siger Richard Engl.

For kong Frederik, der nu var blevet voksen og også kejser af Det Tysk-Romerske Rige, var emiratet en provokation, og det varede ikke længe, før han reagerede: Emiren og andre ledere blev henrettet, og i de efterfølgende år lod kongen 35.000 muslimer deportere til det italienske fastland til byen Lucera i det nordlige Apulien, der dengang også var del af kongeriget Sicilien.

Mange historikere har betegnet deportationen som begyndelsen på enden for det muslimske samfund i Italien, men nyere forskning peger i en anden retning.

”Den muslimske kultur var langt fra dødsdømt efter deportationen, men oplevede

▲ **Magten over Sicilien gik gennem hundredevis af år på Sicilien fra hersker til hersker. Her har kunstneren Giuseppe Patania fremstillet en scene, hvor Roger I af Sicilien får overdraget nøglerne til byen Palermo i 1071.** – Foto: Wikicommons.

tværtimod en forbløffende frugtbar æra i Lucera. Muslimerne byggede nye moskeer og omdannede kirker til moskeer. De havde fortsat deres egne sharia-dommere og deltog også i Frederik II's hær, da kejseren på et tidspunkt kæmpede mod paven tropper,” siger Richard Engl.

Muslimerne engagerede sig ofte aktivt i den magtkamp, der fandt sted i det 13. århundrede mellem konge, adel og pave, og hver gang udsøgte de sig de forbunds-fæller, der kunne byde dem de største fordele.

”Det var et typisk mønster for stridighederne i det 13. århundrede, at tro spillede en underordnet rolle: Kristne og muslimer dannede interreligiøse koalitioner afhængigt af, hvor der var de største fordele at hente. Muslimerne var altså ikke ofre for en uundgåelig fordrivelse begået af et overlegent kristent samfund. Tværtimod. De spillede en aktiv rolle i samfundet og havde bemærkelsesværdig indflydelse på både konger, tronfølgere og paver,” siger Richard Engl.

Denne indflydelse varede ved, selv efter at Staufer-slægten havde mistet magten, og Karl I fra det franske herskerdynasti Anjou i 1266 havde overtaget tronen. Den nye konge begyndte endda at adle mænd i den muslimske elite til ridderstanden – en status, som ellers kun kristne havde nydt godt af.

Men i år 1300 slog Karls søn, Karl II, et muslimsk oprør ned og solgte næsten alle muslimer som slaver. Historikere har lige siden spekuleret over, om Karl II af religiøse grunde udslettede det muslimske samfund i Italien. Richard Engl har studeret en række kilder, heriblandt også arabiske, som mange historikere hidtil har overset, og han har

fundet et overraskende svar på kongens handling.

”Den muslimske elite, der fungerede som mellemmand mellem kongen og befolkningen i Lucera, var blevet korrupt og udøvede et groft magtmisbrug. Derfor gjorde muslimerne oprør, og eftersom de betragtede deres egne ledere som repræsentanter for staten, rettede de også deres vrede mod kongen. En intern muslimsk strid udviklede sig altså til også at være en strid mellem kongen og muslimerne. Hermed havde muslimernes korrupte elite selv en del af skylden for, at samfundet blev opløst,” lyder Richard Engls konklusion.

Muslimerne levede i Syditalien i 400 år, men efter at Karl II fordrov dem, blev minderne om deres kultur fortrængt, og deres moskeer blev omdannet til kirker.

I dag er det almindelig kendt, at Sydspanien længe var del af den muslimske verden, hvorimod muslimernes tilstedeværelse i Italien gerne er blevet betragtet som et ubetydeligt kapitel i Europas historie.

”En grund hertil er, at muslimerne var 300 år længere i Spanien og har efterladt sig imponerende bygninger, og at spanierne altid gerne har villet mindes ”deres kristne generobring” af den iberiske halvø. Italien blev derimod først samlet som stat relativt sent efter initiativ fra især de nordlige områder, hvor man først og fremmest plejede minderne om de 15. og 16. århundreders renaissance. Derfor har perioden, hvor muslimerne levede på Sicilien og i Apulien, indtil nu indtaget en langt mindre rolle i landets historiske bevidsthed,” siger Richard Engl. Han betegner Syditaliens muslimske for-

tid som en vigtig mosaiksten, der ikke må mangle i europæeres billede af kontinentets historie.

”I dag diskuteres hele tiden, om islam overhovedet hører til i Europa, men som historiker kan jeg kun sige følgende: I middelalderen var det en selvfølge, at islam hørte til på det europæiske kontinent. Vores historie rummer på nogle områder mange overraskende og fremmede elementer, som kan få os til at sætte spørgsmålstegn ved ting, vi hidtil har taget for givet. På andre områder kan vi i historien finde mange forbløffende ligheder mellem dengang og nu, som måske kan lære os nogle grundlæggende principper om interreligiøse forhold,” siger Richard Engl.

Frederik II

► **Født i Italien i 1194** og blev konge af Sicilien og Det Tysk-Romerske Rige. I 1220 blev han kejser af sidstnævnte. Frederik erobrede under et korstog i 1229 Jerusalem uden kamp. To gange blev han ekskommunikeret, og i 1245 afsatte paven ham som kejser af Det Tysk-Romerske Rige, hvilket ikke hindrede Frederik i fortsat at regere som hersker i Syditalien frem til sin død i 1250.

Muslimerne på Sicilien

7.-10. århundrede

Arabere og berbere sætter sig på Sicilien, der hidtil har været del af det kristne Byzantinske Rige. Øen får for første gang i sin historie et emirat.

11. og 12. århundrede

Normannere og senere den tyske Staufer-slægt får magten over Sicilien, der sammen med dele af Syditalien gøres til et nyt kongerige.

1220

Store dele af Siciliens muslimske befolkning har samlet sig på den vestlige side af øen og danner en stat. Paven kroner Frederik til kejser.

1223

Frederik II opløser emiratet og begynder en deportation af muslimerne. 35.000 personer flyttes til byen Lucera frem til år 1247.

1266

Karl I, søn af den franske konge Ludvig VIII, fører krig mod Staufer-slægten i Italien og kan to år senere kalde sig selv for konge af Sicilien.

1300

Karls søn, Karl II, slår et oprør blandt muslimerne ned i området omkring byen Lucera. Muslimerne fordrives eller bliver solgt som slaver.

Richard Engl

► **Tysk historiker født i 1980.** Han er ekspert i middelalderhistorie og underviser på universitetet i den sydtyske by München.

Richard Engl: Die verdrängte Kultur. Muslime im Süditalien der Staufer und Anjou (12.-13. Jahrhundert). 382 sider. Forlag: Thorbecke. Ikke udkommet på dansk. Pris: 50 euro.

Kejser, som var bandlyst af paven, indtog Jerusalem

For 800 år siden blev en af Europas mest kontroversielle konger, Frederik II, gjort til kejser af Det Tysk-Romerske Rige

HEIDI DACHS SKRIVER FRA TYSKLAND

dachs@k.dk

I 1229 spredte en nyhed sig, der i mange europæeres øjne virkede næsten for god til at være sand:

”Jerusalem er igen i kristne hænder. Muslimerne har overladt byen til kejseren – og dét vel at mærke uden kamp!”

Kejseren af Det Tysk-Romerske Rige, Frederik II, indtog den hellige stad efter forhandlinger med sultan al-Malik al-Kamil, og som den første kristne hersker siden

Gregor IX

så sig selv som dommer over verdens fyrster.

HUBERT HOUBEN I BOGEN ”KAISER FRIEDRICH II (1194-1250).”

Saladins erobring af byen i 1187 besøgte han Jesu Gravkirke

Nu skulle man måske mene, at paven jubede af fryd over denne nyhed, men det var langt fra tilfældet, tværtimod. Allerede inden korstoget var kejseren blevet ekskommunikeret af paven.

Men hvad var der sket, siden det kom så vidt mellem kirke og kejser?

Ni år tidligere i 1220 havde pave Honorius III salvet Staufer-kongen til kejser – blandt andet under forudsætning af, at Frederik ville føre et korstog imod muslimerne i Jeru-

salem. Frederik lovede de efterfølgende år igen og igen, at han ville indlede korstoget, men holdt aldrig ord. Da kejseren i 1227 udskød endnu et korstog – denne gang fordi han blev syg under en epidemi – besluttede den nye pave Gregor IX at bandlyse kejseren.

Ifølge den italienske historiker Hubert Houben var der også andre og langt mere dybtliggende grunde til fjendskabet. ”Gregor IX så sig selv som dommer over verdens fyrster. Ganske vist havde kejseren

fået sit embede direkte fra Gud, men eftersom herskere også kun var syndefulde mennesker, var kirken efter pavens mening berettiget til at føre tilsyn med dem. Kejser Frederik II var derimod overbevist om, at pave og kejser var ligeberettigede, og at Gud havde betroet ham opgaven generelt at sikre fred og retfærdighed, og derfor følte han sig ikke ansvarlig over for nogen,” skriver Hubert Houben i bogen ”Kaiser Friedrich II (1194-1250).”

Frederik var en kontroversiel personlighed, allerede mens han levede. Det lykkedes

ham at blive genoptaget i kirken i 1230, men kun for igen at blive ekskommunikeret i 1239.

Frederik døde i 1250 to uger før sin 56-års fødselsdag, og hans efterkommere arvede striden med Vatikanet, hvilket i sidste ende kostede slægten Staufer ledelsen af Det Tysk-Romerske Rige og kongeriget Sicilien.

Allerede inden Frederiks død faldt Jerusalem i 1244 igen i muslimernes hænder og blev aldrig siden generobret af kristne korsfarere.